

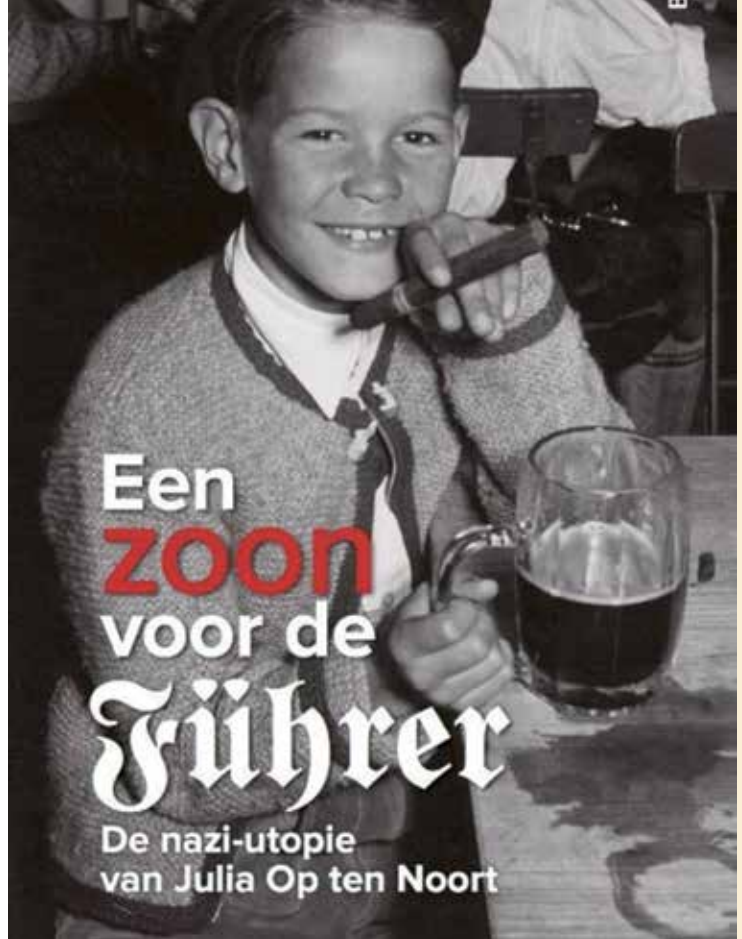
Zwarte jonkvrouw

De titel *Een zoon voor de Führer* klinkt als een spannende roman, in de trant van *Siegfried* van Harry Mulisch. Alleen is dit geen roman, maar een biografie over de levenswandel van jonkvrouw Julia Op ten Noort. Iedereen kent Florrie Rost van Tonningen, de zwarte weduwe, de dame die door haar nazistische levensovertuiging tot het einde van haar leven de media wist te bereiken. De naam van Julia Op ten Noort lijkt wel vergeten door de geschiedenis, terwijl zij eigenlijk de echte 'grande dame' van het Nederlandse nazisme was.

Begin jaren dertig sloot Op ten Noort zich aan bij de Oxfordgroep, een religieuze beweging onder leiding van de Amerikaan Frank Buchman. Ze was niet de enige dame van gegoede afkomst die dit deed, ook koningin Wilhelmina en de dochter van Frits Philips sloten zich hierbij aan. Op zogeheten 'house parties' werden ideeën van de groep uitgedragen, zoals 'Verbeter de wereld en begin bij jezelf, maar laat je leiden door God'.

Haar taak als propagandist van de Oxfordgroep zorgde ervoor dat Op ten Noort in aanraking kwam met talrijke vooraanstaande personen in binnen- en buitenland. Ze ontmoette Heinrich Himmler en maakte kennis met het gedachtegoed over een raszuiver Groot-Germaans Rijk. Op ten Noort was diep onder de indruk van Himmler, ze zag in hem een zielsverwant. Plotsklaps veranderde ze van een aanhanger van de religieuze Frank Buchman in een aanhanger van een raszuiver Groot-Germaans Rijk.

In 1936 reisde de jonkvrouw, in een gezelschap van belangrijke SS'ers, naar het Sudetenland. Teruggekeerd van deze reis begon ze een internationaal hulpprogramma voor de noodlijdende Duitse minderheid. Ze kwam mede hierdoor in conflict met Frank Buchman. Ze besloot de

Een zoon voor de Führer. De nazi-utopie van Julia Op ten Noort.
Roel van Duijn (Boom, Amsterdam 2018), 320 blz., € 24,90

Oxfordgroep de rug toe te keren en werd lid van de NSB, ondanks dat ze niet veel waardering kon opbrengen voor Mussert, die ze een kleinburgerlijke nationalist vond. Kort na haar lidmaatschap vertrok ze naar Berlijn voor een stage bij de Nationalsozialistische Frauenschaft, met als doel een vergelijkbare vrouwenbeweging in Nederland op te zetten. Tijdens deze stage stelde ze haar goede vriend Rost van Tonningen voor aan Himmler. Met succes, Himmler beschouwde Rost van Tonningen als zijn protegé en vriend. Tijdens de Duitse bezetting genoot de jonkvrouw openlijke steun van Himmler, die echter niet kon voorkomen dat Mussert haar buitenspel zette in haar eigen Nationaal-Socialistische Vrouwen Organisatie. Dit was niet de enige teleurstelling die ze in deze periode te verduren kreeg. Zo trouwde Rost van Tonningen niet met haar, maar met Florrie, omdat zij er niet arisch genoeg uit zou zien. Haar minnaar Pieter Schelte Heerema, aan wie ze vele liefdesbrieven

schreef, wilde ook al niet met haar trouwen. Een lichtpunt was wel dat Himmler haar benoemde tot directrice van de Reichsschule für Deutsche Mädel. Op deze school kregen streng geselecteerde ariësche meisjes op spartaanse wijze onderwijs, om ze tot elite van het Derde Rijk op te leiden.

Ondanks haar ongehuwde staat raakte Julia Op ten Noort zwanger. Wat haar voor ogen stond was een zoon voor de Führer baren. Dit was haar persoonlijke bijdrage aan het Derde Rijk. Gedurende haar zwangerschap verbleef ze in een Lebensborninstelling van de SS in Beieren. Als ongehuwde directrice van een Reichsschule für Deutsche Mädel was ze niet echt een voorbeeld voor de meisjes op deze school. Op 26 februari 1944 baarde ze haar zoon Heinrich, naar haar verwachting een toekomstige strijder. De peetvader was Heinrich Himmler. Wie de echte vader was bleef een geheim dat alleen Julia Op ten Noort wist. Er waren veel geruchten dat Himmler de

vader zou zijn. Julia Op ten Noort heeft altijd volgehouden dat de vader een gehuwde SS-legerarts was. Maar er is ook nog een derde kandidaat: Age Tromp, een ongetrouwde Haagse SS'er. Volgens Roel van Duijn was hij de vader van Heinrich, al ontbreekt hiervoor overtuigend bewijs en wordt het mysterie in het boek niet opgelost.

Na de oorlog wachtte haar een gevangenschap van ruim een jaar wegens collaboratie. Uitgespuugd in Nederland, vestigde zich voorgoed in Duitsland. In eerste instantie in Beieren, bij nazi-getrouwen, om vervolgens op verschillende plekken in Duitsland te gaan wonen. Later stortte ze zich op het boeddhisme en allerlei spirituele stromingen. Ze deed dit met hetzelfde fanatisme als waarmee ze zich had gestort op de Oxfordgroep en het nazisme. Contact met haar zoon had ze op een gegeven moment nauwelijks meer. Heinrich, verslaafd aan sigaretten en alcohol, stierf moederziel alleen op 45-jarige leeftijd in Frankfurt. Zijn leven lang heeft hij geleden onder zijn allesoverheersende moeder en bleef hij in het ongewisse wie zijn vader was. De biografie van Julia Op ten Noort is geschreven door Roel van Duijn, Provo, Kabouters en voormalig politicus. Van Duijn haalt veel interessante feiten naar boven over Julia Op ten Noort, zeker wat betreft haar ideeën over een Groot-Germaans Rijk in Europa. Jammer is dat Van Duijn zich wel erg vaak laat leiden door speculaties over haar gedachten om haar te begrijpen en haar keuzes te verklaren. Het boek sluit af met een epiloog vol ontboezemingen en vragen die bij Van Duijn tijdens het schrijven opkwamen, zoals 'Zou ik ook nazi kunnen zijn geweest als ik was geboren in een andere tijd en in een ander nest?' Interessant om met leerlingen over te praten.

Saskia Groot

Een prins van vlees en bloed

Willem van Oranje is in de bijna 1400 boeken, artikelen en pamfletten die over hem zijn verschenen altijd in uitersten beschreven. Of hij werd met hulde overloden of er deugde vrijwel niets aan hem. Een biografisch portret met de noodzakelijke nuances heeft tot nu toe ontbroken, stelt historicus Ronald de Graaf. Met *De Prins, Willem van Oranje, 1533-1584* heeft hij deze omissie willen wegwerken. Daarbij voelde hij zich geholpen door recent uitgegeven werken over tijdgenoten van Oranje. Ook zijn er archieven voor hem opengegaan, zoals het Koninklijk Huisarchief en dat van Günther van Schwarzburg-Arnstadt, boezemvriend, vertrouweling en zwager van Oranje. Uit hun correspondentie citeert hij rijkelijk. De Graaf heeft het levensverhaal, dat in grote lijnen bekend mag worden geacht, in drie delen gesplitst. 'Hausmacht 1533-1567' behelst onder meer de jeugdjaren van Oranje op Slot Dillenburg en aan het hof in Brussel bij Maria van Hongarije. Daar volgt hij zijn opleiding tot 'topdiplomaat', nadat hij plotseling op zijn elfde gebieden in Brabant, Vlaanderen en Frankrijk en een rits rechten heeft geërfd. Zijn carrière verloopt voorspoedig en al snel maakt hij naam, eerst bij Karel V en later bij Filips II. Deze benoemt hem zelfs tot ridder van het Gulden Vlies. Zijn toekomstperspectief verandert ingrijpend als de problemen in de Nederlanden toenemen en Alva orde op zaken komt stellen. Aangezien hij tijdens de repressie niet langer lijdzaam toekijkt, moet hij voor zijn leven vrezen. Wijselijk (naïef is hij niet!) kiest hij het hazenpad na eerst nog Egmont te

hebben gewaarschuwd. 'Bent u vergeten wat Alva vroeger tegen Karel V zei? Dode mannen voeren geen oorlog.'

Ook zijn huwelijken met Anna van Egmont en Anna van Saksen komen uitgebreid aan bod. In beide speelt de *Hausmachtspolitik* een belangrijke rol. Zijn eerste echtgenote (erfdochter van Maximiliaan van Egmont) trouwt hij om zijn

'Bent u vergeten wat Alva vroeger tegen Karel V zei? Dode mannen voeren geen oorlog'

belangen in de Lage Landen te vergroten. Met zijn tweede gemalin, ook enige erfgename, hoopt hij zijn macht in Duitsland uit te breiden, wat mislukt. In 'Revolte 1567-1577' staat het begin van de Opstand centraal. De IJzeren Hertog laat er geen gras over groeien. Willem levert strijd als veldheer, rebellen- en ►

In *De Prins* wordt geciteerd uit brieven van Willem van Oranje en zijn zwager Günther van Schwarzburg-Arnstadt. Portret van Günther uit 1556, vermoedelijk door Antonis Mor.